

Clàudia Bussé Rojas, Torroella de Montgrí, 4 de novembre del 2022

[Text sorgit de la presentació del llibre *Bèsties de companyia*, a la Llibreria El Cucut de Torroella de Montgrí]

LES BÈSTIES QUE ENS HABITEN

Damià Bardera em va contactar amb una proposta: acompanyar-lo a la presentació del seu darrer llibre, *Bèsties de companyia*, per dir-hi la meva. En aquell moment, il·lusionada, no em va venir al cap una pregunta que m'ha atribolat des de llavors: com es presenta a algú tan impresentable com Bardera? Enteneu-me; a primer cop d'ull, imposa respecte. Quan ens vam conèixer recordo que l'hi vaig notar un aire d'intel·lectual sarcàstic, una d'aquelles persones que miren la vida des d'una perspectiva crítica, que es desvinculen del ramat o que el desmunten des de dins, però que no deixen de dir el que pensen. Això em va semblar, de seguida, un fet a favor de l'autor. Aquell dia, l'entrevistava a propòsit d' *Un circ al pati de casa* i volia que m'expliquéss coses, moltes coses: que desmuntés el sistema, que es carregués el model d'educació del Departament d'Ensenyament, que criticués els nous estils de vida, que vomités, en definitiva, tot allò que es llegeix entre-línies en la lectura d'*Un circ al pati de casa*, un dels seus llibres més recents. Bardera va superar totes les expectatives i, més enllà de satisfer la meva avidesa com a lectora, em va donar molt de material per reflexionar. Més endavant, vaig escriure l'esmentat article i vaig creuar els dits desitjant que li agradés. No vaig saber res més d'ell fins al cap d'un bon temps, quan Godall va publicar *Bèsties de companyia*. Llavors, vaig comparar el llibre i, només amb les primeres pàgines, ja em va semblar que Bardera havia superat amb escreix el nivell de crítica vers la societat que ja destacava en el llibre anterior. He de confessar que *Bèsties de companyia* em sembla punyent i subversiu, sobretot, si formeu part del món educatiu. En el meu cas, em vaig sentir apel·lada per la bel·ligerància vers l'alt contingut pedagògic amb què es pretén disfressar un sistema educatiu deficient que condueix a una societat

deficient. Bardera fa la seva crítica des de dins del sistema, ja que treballa de professor a un institut de secundària, i el panorama que presenta a *Bèsties de companyia* és força escruixidor. En els seus relats tothom hi surt escaldat: des del professorat, fins a l'alumnat i les famílies. Ara bé, qui s'endú el premi gros sol ser el Departament d'Ensenyament. El lèxic que emprava Bardera no és escollit a la babalà —PETI (Projecte Entomològic Transversal Integrat), Programa Mosca, alumne disruptiu, coaching, idees cooperatives, altes capacitats, TDAH, entre d'altres—, sinó que té la intencionalitat de retratar la realitat del complex sistema educatiu, on les competències es barregen amb els sabers, l'educació sembla que tingui l'objectiu d'entretenir més que de formar i el professorat actua tan bé com pot davant d'un teatre ple d'adolescents. En la primera part del llibre, que consta de vint relats i es titula «Bestiari», es podria dir que hi trobem un conjunt d'animals que formen part del sistema educatiu. Hi apareixen bèsties de totes classes: el conill, el lleó, els llops, el cuc, el voltor, els polls, la sangonera i la hiena, per exemple. Cada animal té una correlació amb el que explica el relat. En alguns casos, la relació és més explícita perquè l'animal apareix en la narració, però, en d'altres, el nom de la bèstia és una metàfora del comportament humà. Per exemple, a «El cuc», trobem un alumne de qui no en sabem el nom — característica que comparteixen els protagonistes dels relats—, el fet més destacable del qual és que ha estat sentenciat per la psicòloga del centre amb el sobrediagnòstic de TDAH. El gir es produeix quan, un dia qualsevol, afamat, menja un cuc del pati per saciar la gana. A partir d'aquest fet que, encara que sigui insòlit, podria ser versemblant, l'alumne experimenta un canvi extraordinari que el dota amb Altes Capacitats. Aleshores, amb una terminologia pedagògica ben escollida, Bardera ironitza amb el fet que s'implanta un nou programa d'Atenció a la Diversitat, expressament dissenyat per a ell, per tal de potenciar les seves capacitats sorprenents. D'aquí, l'alumne salta a un futur brillant, se'n va a l'estranger a estudiar gràcies a la generositat d'un banc que, evidentment, s'implica altruïstament en el sistema educatiu, i li ofereix una beca per, finalment, acabar vomitant el cuc el dia que li atorguen el Nobel de Física. Des del moment en què el protagonista escup el cuc, perd les altes capacitats

cognitives i cau en una profunda depressió que li impedeix sortir de casa. Amb aquest final, doncs, el conte s'acaba i ens preguntem: què ens vol dir Bardera amb tota aquesta història del cuc? Potser m'erro i la cosa no va per aquí, però a mi m'ha semblat que l'escriptor posa de manifest l'absurditat d'un sistema educatiu —i d'una societat— que ens etiqueta i sentència. Allò que ens diuen que som en un moment tan determinant com l'adolescència, una època en què es forgen tants trets característics de les persones, marca i transcendeix a com creiem i assumim que som i serem en el futur. Tanmateix, a vegades cal treure el cuc, fer fora allò que ens han pre-configurat des de fora, però que no és realment nosaltres. En aquest punt, però, cal tenir molt clar qui som o qui volem ser, sinó, correm el risc de perdre'ns a nosaltres mateixos. Aquest conte és, només, una mostra de l'humor lúcid de Bardera que, sota unaparença d'absurditat, parla de les penes i misèries de l'educació, el món laboral i familiar i les relacions interpersonals. A la segona part del llibre, «Vocacions», hi trobem bèsties d'una altra mena. Es tracta de personatges com l'Escombriaire, l'Arqueòleg, el Ventríloc, la Infermera, el Netejador, el Pallasso, l'Il·lusionista... Tots estan caracteritzats amb uns trets molt marcats i representatius del seu ofici. En aquest apartat es retraten les absurditats i contradiccions humanes, sobretot en l'àmbit personal, social, laboral i familiar. Per a mi, els personatges d'aquest apartat són els adolescents que, esdevinguts adults, surten a campar per la vida. Així, com les bèsties del principi, fan el que poden per defensar els seus ideals, projectes de vida i il·lusions. Damià no escatima en ironia i agudeses, la qual cosa el fa triomfar al llarg de les trenta narracions d'aquest apartat. També m'agradaria destacar un aspecte que trobo que defineix un bon escriptor, i és que no hi sobra res; cada conte té les línies necessàries per exposar una realitat concreta, i tots els elements tenen un perquè que el lector pot identificar. Tanmateix, això no vol dir que a cada relat hi hagi de passar un fet transcendental, sinó que els personatges fan el seu dia a dia i, com a tots nosaltres, els passen coses. La seva actitud és més aviat passiva, ja que deixen que la vida els sobrepassi i aleshores entomen la realitat tan bé com poden. En aquest llibre hi trobem un pacte amb el lector que està disposat a riure's d'ell mateix, de les seves absurditats i ambicions. Així, a

canvi d'una radiografia de la societat contemporània occidental amb tots els seus
ets i uts, el lector s'endú deures per fer a casa: reflexionar —que és, per a mi, un
dels objectius de la literatura. En definitiva, el món animallesc que ens presenta
Bardera humanitza animals i bestialitza persones, la qual cosa no s'allunya tant
de la realitat. Els relats, bastits amb una terminologia que parodia el llenguatge
actual i amb una selecció precisa dels adjectius que descriuen els personatges de
manera visual i representativa, Bardera configura un entremat molt ben pensat
per donar cos i sentit al retrat d'un món que sembla que gira al revés.